

DEBRECENI EGYETEM

LOVAS KISS ANTAL

A HELYI ÉRTÉKEK ÉS HUNGARIKUMOK AZONOSÍTÁSÁNAK JELLEMZŐI A 21. SZÁZADI LOKÁLIS KULTÚRÁKBAN 2.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

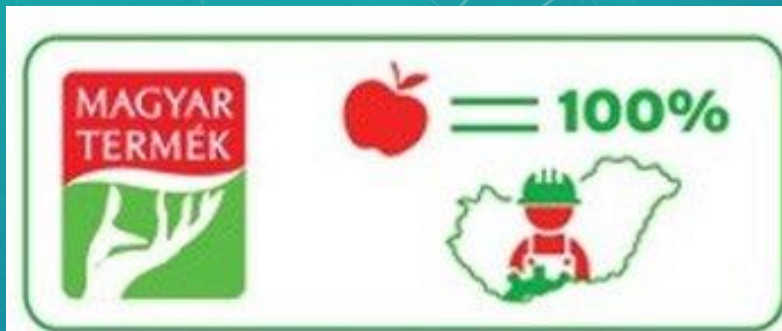
TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014

Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

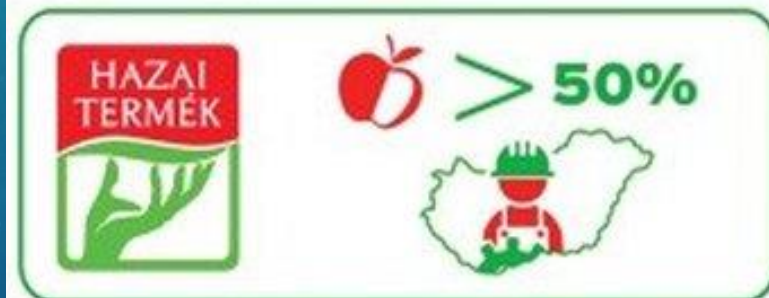
KULTÚRA- ÉRTÉK- HUNGARIKUM

- ❖ A hungarikumok vizsgálata valójában az értékekről alkotott kép feltárása.
- ❖ A kulturális antropológiai, néprajzi megközelítés a kultúra vizsgálatából kiindulva az **értékmeghatározások** vizsgálatához tud hozzá szólni.
- ❖ Az a tény hogy **egy kultúrában mit tekintenek értéknek és kik tekintik annak**, alapvetően az érték-meghatározó erőkről és ezen keresztül magáról a kultúráról is információt nyújtanak.

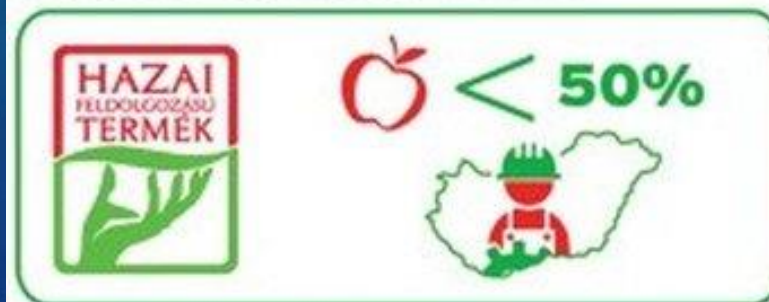
- ❖ a hungarikumok és a lokális értékek kulturális beágyazottsága
- ❖ az értéképződés, az értékek azonosításának hétköznapiakban és ünnepeken megjelenő:
 - lokális és egyéni szintjei
 - törvényi keretei

magyar termék: 100% magyar alapanyagból, Magyarországon készült

hazai termék: több mint 50% magyar alapanyagból, Magyarországon készült

hazai feldolgozású termék: többségében import alapanyagból, Magyarországon készült

**egyéni, vagy
lokális társadalmi
szinteken
megfogalmazódó
vélemények**

**a hivatalosan
deklarált hatalmi
nézőpont**

Az Országgyűlés 2012. évi XXX. Törvényben rendelkezett a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról

- ❖ a magyar társadalom helyi szintjeinek bevonásával
- ❖ hivatalos nézőpont kialakítása
 - a helyi, nemzeti, magyar értékek és hungarikumok fogalma

A HUNGARIKUMOK ÉS HELYI ÉRTÉKEK AZONOSÍTÁSÁNAK SZAKMAI ÉS POPULÁRIS ELŐKÉPEI

A Hungarikum törvény megalkotására hatással volt:

- ❖ szerteágazó, már korábban is többféle formában és értelmezésben létező **kulturális gyakorlat**
- ❖ a korábbi **érték és hungarikum preferenciák**
- ❖ Magyarország már korábban kapcsolódott az UNESCO által 2003-ban létrehozott **szellemi örökség védelméről szóló konvencióhoz**

HUNGARIKUMOK GYŰJTEMÉNYE

- A magyarság
csúcsteljesítményei

MAGYAR ÉRTÉKTÁR

- nemzeti értékek

Nemzeti érték piramis

HUNGARIKUM VÉDJEGY

HUNGARIKUMOK GYŰJTEMÉNYE

NEMZETKÖZI JELENTŐSÉGŰ ÉRTÉKEK

ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ ÉRTÉKEK

MEGYEI ÉRTÉKTÁRAK

TÁJEGYSÉGI ÉRTÉKTÁRAK

HELYI / TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁRAK

KÜLHONI ÉRTÉKTÁR

Kormányrendelet szabályozza

- ❖ a nemzeti értékek azonosításának

- összegyűjtésének
rendszerzésének
nyilvántartásának rendjét

- ❖ a hungarikummá minősítés folyamatát

A törvényalkotás során a hungarikum fogalmát részletesebben, a nemzeti érték fogalmát pedig általánosabban határozták meg.

HUNGARIKUM 1

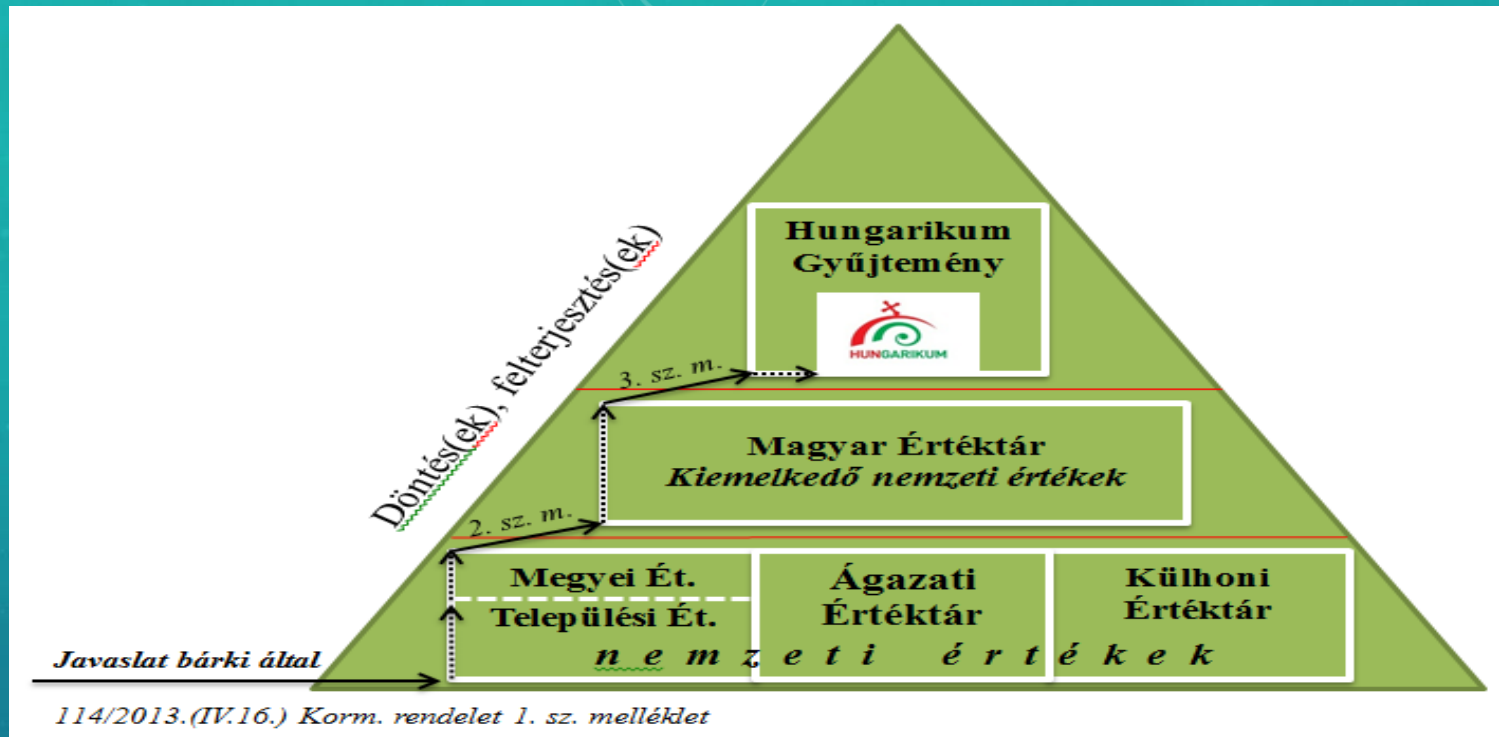
- Gyűjtőfogalom, amely egységes osztályozási, besorolási és nyilvántartási rendszerben olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelöl, amely a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítménye.

HUNGARIKUM 2

- a. amelyet belföldön és külföldön egyaránt a magyarság eredményeként, kiemelt értékeként tartanak számon, vagy
- b. amely védett természeti értékek, vagy
- c. amely kiváló nemzeti termék, vagy
- d. amelyet az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottak szerint végzett egyedi értékelés eredményeként a Hungarikum Bizottság hungarikummá minősít, vagy amely e törvény erejénél fogva hungarikumnak minősül

NEMZETI ÉRTÉK

- Magyar alkotótevékenységhez, termelési kultúrához, tudáshoz, hagyományokhoz, tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték, vagy termék.

- a. hazai szempontból meghatározó jelentőségű, így nemzetünk – de legalább egy meghatározott tájegység lakossága – a magyarságra jellemzőnek és közismertnek fogad el
- b. jelentősen öregbíti hírnevünket, növelheti megbecsülésünket az Európai Unióban és szerte a világon
- c. hozzájárul új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához, megerősítéséhez

2012. évi XXX. Törvény I. rész Általános rendelkezések 1. Értelmező rendelkezések 1.§ (1) j)

KIK DÖNTIK EL, HOGY MIK A HUNGARIKUMOK?

- ❖ A törvényi keretek megszületése ellenére sem beszélhetünk a nemzeti értékek és hungarikumok tekintetében valamiféle **homogén értelmezésről a közgondolkodásban.**
- ❖ A nemzeti értékek és a hungarikumok törvényi meghatározása **hatalmi pozícióból** értékelt nézőpontja a nemzeti értékeknek, ezért feltételezhető, hogy **politikai célok mentén, ideológiai** vonatkozásokat szem előtt tartva jött létre.
- ❖ Szükség van-e a nemzeti értékek törvényi meghatározására?

❖ A hungarikum kifejezés nem új, eddig is jelen volt a közgondolkodásunkban és hasonló módon, a kultúránk részeit képező, szimbolikus tartalommal bíró termékeket, fogyasztási cikkeket, alkotásokat, természeti, történelmi, és épített értékeket értettünk alatta.

- ❖ Ezek összefoglaló neve volt eddig is egy kimondatlan konszenzus alapján a hungarikum kifejezés.
- ❖ A közbeszédben a törvény megjelenése ellenére is, még sokáig egy lényegesen „szabadabban” értelmezett hungarikum meghatározás lesz jelen.

A hungarikum törvény deklarált célja, hogy a közös értékek kezelésére, gondozására és számba vételére **egységes szempontrendszert** alakít ki.

- ❖ Mivel a korábbi meghatározásokból hiányoznak az egységes szempontok, az hungarikum törvény megalkotói egyszerűen figyelmen kívül hagyták, a korábbi értelmezéseket.

A DEFINIÁLÁS KISAJÁTÍTÁSÁNAK MOMENTUMA:

- Nincs szükség az értelmezési keretek pontosítására, mert az válhat hungarikummá **amit a döntéshozó Hungarikum Bizottság annak tart.**
- ❖ Ha az így meghatározott értékek nem átfogó társadalmi konszenzuson vagy tudományos értelmezésen, hanem hatalmi érdekeken nyugszik, akkor az így összerendezett struktúra csak rövidtávon tud szerepet játszani.
 - mert nem élheti túl a politikai hatalomváltásokat,
 - a többségi társadalom sem tud azonosulni vele.

BÜSZKESÉGEINK A HUNGARIKUMOK

A hungarikum és nemzeti érték definiálása során olyan **befogadó jellegű fogalmakat** igyekeztek létrehozni, amelyek szerteágazó jelenségek, tárgyak események befogadására egyaránt alkalmasak.

A HUNGARIKUM TEREMTÉS GYAKORLATA KAPCSÁN FELMERÜLŐ KÉRDÉSEK

- ❖ Létezik-e olyan egységes magyar kultúra, amelyről valamilyen reprezentációs céllal leválasztható néhány elem?
- ❖ Létezik olyan szűk köre az értékeknek, amelyeket minden magát magyarnak valló ember egyformán elfogad?
- ❖ Ezek az értékek egyértelműen meghatározhatóak és értelmezhetőek, begyűjthetőek?

A HUNGARIKUM TEREMTÉS GYAKORLATA KAPCSÁN FELMERÜLŐ PROBLÉMÁK

- ❖ Meghaladott 19. század végére jellemző szelektív kultúraértelmezés
- ❖ A törvényalkotók azt feltételezik, hogy az összetartozás és a nemzeti értékek mindenki számára egyformán megragadhatóak
- ❖ Ez az álláspont meglehetősen távol áll a kulturális relativizmus látásmódjától, illetve a kultúrát összefüggésrendszerében tekintő holisztikus szemlélettől is.
 - A posztmodern kor embere fokozottan éli meg az elbizonytalanodást. Mennyiben lehet kapaszkodó tájékozódási pont a nemzeti érték fogalma?
 - Figyelmen kívül lehet-e hagyni, hogy a 21. század rendkívül heterogén társadalmi miliójában az érték, vagy a magyar fogalma teljesen eltérő egyéni nézőpontok és valóságértelmezések mentén lehet jelen a társadalmi kommunikációban?

- ❖ A múlt úgy és annyira létezik, amennyire a döntéshozók azt igénylik.
- ❖ A különböző döntéshozatali szinteken a döntések gyakran nem szakemberek, hanem politikusok kezében vannak.

- ❖ Az a valóságértelmezés, amelyből a nemzeti értékeink kiválasztásra kerülnek statikus kultúra értelmezéseken alapulnak. Azt feltételezik, hogy a kulturális jelenségek változatlanul vészelik át a múltó időt.

A NEMZETI ÉRTÉKEK HASZNÁLATA

- ❖ A helyi értékek és hungarikumok értelmezésük során –mintegy piedesztálra emelve–többnyire kikerülnek természetes közegükből, ezért jelentőségük csak nehezen értelmezhető anélkül a referenciaháló nélkül, amelyben szerepüket valójában betöltik.
- ❖ Lévi-Strauss: A múlt elevenen tartásának az a gyakorlati célja, hogy időbeli keretbe szervezze és orientálja a lokális társadalom létét és ezzel megőrizze identitását a fenyegető szétzilálódás ellenében, amelynek minden közösség kitéve érzi magát.

A PANYOLAI PÉLDA

- ❖ Panyola fokozatosan elnéptelenedő Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kistelepülés.
- ❖ A falu jövőjét a lokális értékteremtés jelentősen befolyásolhatja.
- ❖ A településről forgalmazott képben fontos szerepet játszanak:
 - A természeti környezet
 - A település múltban dokumentált tárgyi és szellemi örökségére felfűzött és jelenben megkonstruált hagyományok
 - Helyi értékek

PANYOLAI HAGYOMÁNYOK

- ❖ A települési tradíciókat egy szűk értelmiségi, politikai elit alkotja meg őket.
 - ❖ az újra alkotott hagyományt céljaik elérésére szolgáló eszközként használják
- ❖ Ötvenes években végzett etnográfiai gyűjtések jelentik a tudományos háttérrel az újkeletű szokásoknak.
 - ❖ Basilides Ábris: a panyolai farsangi játékokat dokumentáló film
 - ❖ Ujváry Zoltán: a Panyolán élők szokásainak leírása

A HELYI HUNGARIKUM: A PÁLINKA

- ❖ jelentős, hosszú távú átalakulás felismerése
 - A pálinka felértékelődése és a piaci szerepének megerősödése A helyi szilvapálinka előállításában rejltő 21. századi lehetőséget nem a helyiek, hanem pesti fiatalok ismerték fel.
- ❖ Pestről érkező vállalkozók 2001-2002-ben felújították azt a településen álló használaton kívüli pálinkafőzdet, amelynek gazdaságos működtetésére a panyolaiak nem láttak reális esélyt.
- ❖ A helyi pálinkafőzde lokális erőforrásra, a szilvára települt.

A PANYOLAI ELIXÍR

- ❖ A szatmári pálinkák hungarikummá válásával a pálinkafogyasztás kultúrája felértékelődött
- ❖ minőségi pálinka előállítása
- ❖ a termék megjelenése, egyediség

- ❖ A pálinka termelés igényli a magyaros imázs kialakítását.
- ❖ A pálinka többletjelentése a nemzeti jelleg reprezentációja:
 - az ország külföldi bemutatása során
 - a külföldön élő magyaroknak
 - a turistáknak szól

- népi és a paraszti kultúra romantikus attitűdje
- nemzeti karakter létrehozása
- A felelevenített hagyományokat pedig a marketing részévé tették. a Panyolai pálinka –mint termék- imázsának részét képezték.
- A cég üzletpolitikájának köszönhetően a panyolai pálinkafőzde nagyon hamar országos ismertségre tett szert és kinőtte korábbi kereteit, fejlesztést és tőkebevonást igényelt. Ugyanakkor egyre markánsabb űr tátongott a dinamikusan fejlődő vállalkozás és a cég háttérében álló elszegényedő és elnéptelenedő település között.

AZ ÖNKORMÁNYZAT MUNKA PROGRAMJA

- ❖ A gazdasági szempontokon túl, társadalmi felzárkóztató program, a mezőgazdasági Start munkaprogram keretében
- ❖ A gyümölcsstermesztés fontos eleme az önkormányzati gazdálkodásnak.
 - Azon túl, hogy a település minden szabad közterületére szilvafákat ültettek, a termést is maguk dolgozzák fel.
 - A zöldség és gyümölcs feldolgozás (fagyasztás, savanyítás, aszalás, lekvárfőzés)
 - Saját önkormányzati aszaló

LEKVÁRFŐZÉS

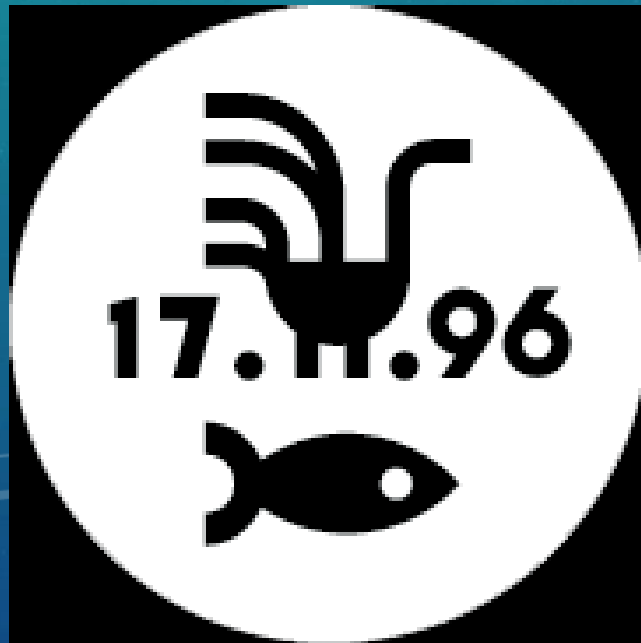
- ❖ A 20. század első felében gyakorolt termelési formákat teremtik újjá.
- ❖ A harmincas években munkaalkalmat jelentett a panyolai asszonyok számára a lekvárkészítés.
- ❖ A lekvárt a tiszai tutajosok Szolnokig vagy Szegedig szállították.
- ❖ A lekvárfőzés és aszalás a második világháborút követően is egészen 1960-as évekig, a téeszésítésig jelentős bevételi forrás volt, vasúton szállították a debreceni kereskedőkhöz a feldolgozott gyümölcsöt.
- ❖ Ma a közmunkások 8 órás váltásokban végzik az aszalást és a lekvár főzést.
- ❖ A lekvárfőzés turisztalátványosság is egyben.
 - a keresletre jellemző, hogy a 2009-ben előállított lekvármennyiség kevésnek bizonyult.

- ❖ Panyola és Rozsály közös kezdeményezéseként, 2010-ben megalakult a **Szatmári Ízek Háza Szociális Szövetkezet**.
- ❖ Pályázati pénzből Panyolán piacképes gyümölcsfeldolgozó manufaktúrát hoztak létre

- Termelés
- Foglalkoztatás

Az alkalmazottaik gyümölcsfeldolgozó képzésben is részt vettek.

A projekt címe:
Hagyományos lekvárfőzés és aszalás a szatmári szilva hazájában

Kedvezményezett neve:
Helyipiac.hu Egyesület
458-8/2012/NAKVI

 DARÁNYI IGNÁC TERV

 Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat

A projekt az MNVH Elnökségének értékelése alapján a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága jóváhagyásával valósult meg.

 Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa

GYÜMÖLCSTERMÉKEK

- ❖ A szövetkezet mintegy félhektáros kertjében több mint 200 gyümölcsfa terem.
- ❖ Lekvárjaikat hagyományos módon, kézi kavarásu üstben cukor és tartósítószer hozzáadása nélkül állítják elő.
- ❖ A lekvár elkészítése a szedéstől a címkézésig a csomagoláson át kézzel, manufakturális jelleggel történik.
- ❖ A környéken termő gyümölcsök: szilva, alma, körte
- ❖ A település helyzetének és szerepének újrafogalmazásában a panyolai pálinkák ismertségét is szeretnék kihasználni, mintegy a falu és a pálinkafőzde szimbiózisát igyekeznek létrehozni.

- ❖ A Panyola közelében húzódó keskeny ártéri területen évszázadok óta voltak ültetett és vadon növő szórvány szilvások.
- ❖ Benedekfalvi Luby Margit néprajzkutató a 20. század első felében foglalkozik az itt termő különleges szilvafajtákkal és felhasználásukkal.
 - ❖ *„Vásárosnaménytől Tiszabecsig, mintegy négyszáz négyszögkilométerre tehető az a terület, ahol a kék szilva részben vadon terem, részben nagyban termesztik. A termelés középpontja Panyola.”*
 - ❖ négy féle vadon termő, pálinka szilvafajta létezéséről számoltak be neki a helyiek
 - ❖ Nemtudom, Macskatökű, Boldogasszony, Lotyó (Fosó)

„Csak a Nemtudom szilvát nemesítik, azzal, hogy kétszer-háromszor átültetik.”

❖ Azzal hogy a Panyolai Elixír hivatalos alapanyagává vált, indult meg napjainkban egy újabb fellendülés a Nemtudom szilva történetében.

❖ A Nemtudom szilvafajta ehhez a térséghez köthető és a fennmaradása szempontjából központi jelentőséget tölt be a térségben Panyola, mert a pálinkafőzde révén a felvásárlás itt biztosított.

❖ Az egyre nagyobb volumenű termelést produkáló pálinkafőzde biztosítani tudja a felvásárlást a térségben és ez kedvezően hat a termelésre is. Panyolán évente megközelítőleg 250-300 tonna Nemtudom szilva terem.

- ❖ Az önkép építést Panyolán a pálinka, mint marginális, egyedülálló különlegesség megtalálásával érték el.
- ❖ Ez a szerep kiterjedt magára a térségre jellemző szilvafajtára, a pálinka alapanyagára.
- ❖ Így a helyi értéként felmutatott és az önkormányzat által előállított szilvakészítmények (aszalvány, lekvár) is betagozhatóvá válik az imázs építésébe.

Legyél Panyolabarát!
A Panyolabarát Panyola és az általa kezeltített nyelvést, szintén polgárok rendezvénye.
Panyolabarát részek vásárlásával csatlakozhat támogatóink köréhez!
A támogatói jegyeiből felöltött összeg egy részét idén a Panyolai Sajfőző Létkezőzavára fordítjuk.

Panyolabarát jegy: 1000 Ft
Ajándék - 1 pohár

Aranykoszos Panyolabarát jegy: 3000 Ft
Ajándék - 3 pohár

*Így saját poharadtból ihatod,
a panyolai pálinkát!*

A támogatás önkéntes!

A Panyolafesztiválra belépődíj nincs, az összes program ingyenesen látogatható!

IDEGENFORGALOM

- ❖ Panyola számára az idegenforgalom kifejezetten kínálkozó lehetőség
 - ❖ kedvező földrajzi környezet
 - ❖ A szatmári síkon fekszik, három folyó, a Tisza, a kertek végében kanyargó Szamos és az Öreg-Túr határolja.
 - ❖ A folyók közelsége ideális lehetőséget teremt a horgász turizmus, vagy az ökoturizmus kialakítására.
 - ❖ A falusi- és az ökoturizmus felé is nyitott a falu.
 - ❖ Vendégházak
 - a vendégek ellátásáról is a helyiek gondoskodnak
 - az ide érkezők valóban a helyi konyha jellegzetességeivel ismerkedhetnek meg

❖ Az idegenforgalom megjelenésével az alapvetően termelésre berendezkedett Panyolai Szilvórium Zrt. pálinkafőző üzeme is turistalátványossággá vált.

- Rendezvények alkalmával a turisták előtt is nyitva áll és kóstolással, sétakocsikázással, vagy evezéssel egybekötött látogatást kínál.
- Egyszerre hordoz ipari, ipartörténeti, hagyományőrző, kereskedelmi és vendéglátó szerepköröket.

„Panyola nem várja, hanem csinálja a jövőjét.”

A jövő megteremtéséhez három pillérre támaszkodva konstruálják újra a település kifelé felmutatható identitását.

- ❖ a természeti környezet
- ❖ a helyi termékek
- ❖ az újra fogalmazott néphagyomány

A poster for the Panyola Festival 2011. The text on the poster includes: "VI Határmenti viláGzEnei Fesztivál", "PANYOLA Feszt 2011. AUGUSZTUS 5-6.", "KEREKES band", "FOLKÉRŐR FOKATELEP EthnOFIL", "SZATMÁR TÁNCEGYÜJTÉS NYÍR-SÉG ÉS A CSÚRDÖNGŐLŐ", "PANYOLA GÁSZTRÓ", "FŰSZERÉS ESZTER", and "KENYJZÁS". There is also a logo for "PANYOLAI SZILVORINKA" and a photo of a man in a hat holding a glass.